

FIGYELŐ

Kóhalmi Béla Kossuth-díjas könyvtáros. „A Minisztertanács Kossuth-díjjal tüntette ki KÓHALMI Béla könyvtárost a könyvtártudomány fejlesztése terén kifejtett kiemelkedő munkásságáért.” — Ennyit mond a személyi hír.

KÓHALMI Béla kitüntetése azonban nem egyszerű személyi hír és nem magánügy. Neve összeforrt a könyv iránti szeretet, a könyvtárügy és könyvtártudomány fogalmával. Kitüntetése ezért a könyvtári munkának, a könyvtártudomány művelésének megbecsülését is jelenti.

KÓHALMI Béla egész élete és munkássága szorosan egybefonódott a tudományos könyvtári munkával. „Tanoncéveit” 1909-ben a Fővárosi Könyvtárban SZABÓ Ervin mellett kezdte. A *Budapesti Napló* „*Szabad Gondolat*” című mellékletében, s a *Huszadik Században* megjelent cikkeit és tanulmányait SZABÓ Ervin ismerte és értékelte. Ezért vette magához a 25 éves fiatalembert. Sokat és szeretettel foglalkozott vele, egyengette fejlődésének útját. Külföldi tanulmányútjai, s a Fővárosi Könyvtár házi tanfolyamain tartott előadások bővítették KÓHALMI Béla ismereteit. 1913-ban szerkesztője lett a *Könyvtári Szemle* című szakfolyóiratnak, amelyet egy jól ismert pesti antikvárius adott ki. A folyóirat megindítását és irányát SZABÓ Ervin teljes mértékben helyeselte. A *Könyvtári Szemle* a modern közművelődési könyvtár gondolatát igyekezett népszerűsíteni, és éles kritikai hangot ütött meg különösen a kapitalista könyvkiadás kinövéseivel szemben. A folyóirat utolsó száma a Tanácsköztársaság kikiáltásának idejében jelent meg.

A forradalmi események KÓHALMI Bélát is kiemelték a szerkesztési és a szorosabban értelmezett könyvtári munkából. A Tanácsköztársaság oktatásügyi népbiztosa DIENES László mellett KÓHALMI Bélát állította a magyar könyvtárügy élére. A 133 napos munkásuralom alatt a könyvtárügyi megbízottak széles program keretében igen jelentős munkát végeztek. Megszervezték a gyári munkáskönyvtárakat, megtartották az egyetemi oktatás keretébe első ízben beillesztett könyvtáros tanfolyamot, megszervezték a Közkönyvtárak Gyűjtő- és Elosztótelepét (a központi könyvelosztást és beszerzést), megnyitották az akkor már SZABÓ Ervin nevét viselő Fővárosi Könyvtár új és első budai fiókját, megszervezték az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézetet, s számos más előkészületet tettek a magyar könyvtárügy és könyvtári szervezet kibontakoztatására.

A Tanácsköztársaság után KÓHALMI Béla emigrációban töltött évei alatt, majd itthon — saját kifejezése szerinti — „belső emigrációjában” nem végzett könyvtárosi munkát. A felszabadulás után azonban megújult és fiatalos erővel a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár aligazgatójaként a Szerzeményi osztályt vezette. Emellett újból tevékeny irodalmi munkásságba is kezdett, több tanulmányt írt, évkönyveket és bibliográfiákat szerkesztett, elindította az *Aktuális kérdések* c. sorozat új folyamát, megírta a *Közszégi könyvtárpolitika* c. értekezését, kiállításokat rendezett, és általában oly mérték-

ben lendült felszabadult könyvtárpolitikánk sodrába, hogy abban nélkülözhetetlenné vált akkor is, amikor a korhatárt betöltve nyugdíjba vonult.

A könyvtári munka rajongó szeretete és kitűnő képességei tették szinte szükség-szerűvé azt a látszólagos ellentmondást, hogy KÓHALMI Béla gyakorlati és tudományos munkájának eredményei a napi munkából való kikapcsolódás után, nyugdíjas éveiben bontakozzanak ki a legnagyobb hatásokkal. Mint az Országos Könyvtári Központ szakmai tanácsadója elavulhatatlan érdemeket szerzett az elkallódás veszélyének kitett könyvállomány megőrzésében, összegyűjtésében és nemzeti tulajdonba való átadásában. A Könyvtári Központ megszűnése óta mint az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani osztályának munkatársa élénken veszi ki részét a könyvtárak munkájának irányításából. Ugyancsak tevékenyen működött és működik közre az egyetemi könyvtárosképzésben is. *Könyvtártudományunk feladatai* című legújabb tanulmányában a közeli és távolabbi jövőben elvégzendő munkákra adott útmutatást.

A magyar könyvtárügy jelenleg is igen sokat vár és kap KÓHALMI Bélától, aki mint a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtártudományi Főbizottságának elnöke és az Országos Könyvtárügyi Tanács tagja tevékeny részt vesz a könyvtártudományi munkának s a könyvtárak felügyeletének és irányításának ellátására hivatott szervezetekben.

KÓHALMI Béla érdemeit kormányzatunk eddig is több esetben ismerte el. Két alkalommal Munka Érdemrenddel is kitüntették. A Kossuth-díjjal való kitüntetés a könyvtárosok körében osztatlan örömet keltett, mert a könyvtárosok tisztelik, becsülik KÓHALMI Bélát, a tudóst és szeretik KÓHALMI Bélát, az embert.

VARJAS BÉLA

Műszaki könyvtárak katalógizálási problémáiról. Ez a kis tanulmány nem tárhatja fel a katalógizálási munka minden nehézségét, amellyel a műszaki irodalom feldolgozása terén találkozunk, csupán arra szeretnék kitérni, hogy milyen jelentősége van munkánkban az 1953-ban életbeléptetett címfelvételi szabványnak, ezen belül pedig különösen arra, hogy milyen kérdésekben nem tájékoztat egyértelműen ez a különben igen fontos és hasznos segédeszköz. Hogy mennyire szükség volt egységes irányelvek kialakítására, azt ma már nem kell hangsúlyoznunk; régebbi könyvtáraink saját bőrükön tapasztalják az „ahány ház, amnyi szokás”, helyesebben az „ahány katalógizáló, annyiféle gyakorlat” hátrányait. Azok a könyvtárak pedig, amelyek abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy már egységes módszerekkel dolgoznak, el sem tudják képzelni, hogy volt olyan idő, amikor a számunkra mindennapos kérdést jelentő szabályok le sem voltak fektetve.

A jó címléírás egyik legfontosabb elve — ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni — a következetesség. Jól tudja ezt minden könyvtáros, mégis, akarva-akaratlan, hányszor sértjük meg ezt az alapkövetelményt. Miért van ez?

Hogy erre a kérdésre érdemben válaszolhassunk, meg kell vizsgálnunk a címfelvételi szabványt. A munka megjavítása érdekében szeretnék egy-két esetet megemlíteni, amely nincs eléggé tisztázva. Ezek kicsiségnek tűnnek ugyan, de éppen a mi munkánkban nem lehet szó nélkül hagyni az apró következetlenségeket. Általános észrevétel, hogy a szabvány leszögezi ugyan a követendő eljárást, de ezt gyakorlatban, teljes címléírás közölvé — (mégpedig nem a legegyszerűbb esetet!) nem mutatja be. Kétségtelenül nagy segítséget fog jelenteni számunkra a szabvány kiegészítéseként megjelenő példatár, sajnálatlaltal értesültünk azonban arról, hogy ez nagyon kevés műszaki irodalmat fog tartalmazni. Ha nem kerestülvihető egy általános vonatkozású példatár keretén belül, arra kell törekednünk, hogy magunk állítsunk össze példatárat az Országos Műszaki Könyvtár katalógusából; ezt mi magunk is fel tudjuk használni további munkánkban, s azt hiszem

az üzemi műszaki könyvtárosok is szívesen fogják fogadni. Annál inkább szükség van erre, mert nincs egyetlen olyan, a címfelvételi munkát ismertető jegyzet sem, amely ne kizárólag a szabványra épülne, s így sok esetben éppúgy hézagos választ ad bizonyos kérdésekre, mint maga a szabvány. Az Országos Műszaki Könyvtár keretén belül készül ugyan egy folyamatos szabványkiegészítés, amely igyekszik a kritikus pontokat tisztázni, s a jövőben egyértelműen követendő eljárásokat kidolgozni. (Mellékleteként rövidítésgyűjtemény is készül.) Ez a munka azonban csak szűk kör előtt ismeretes, és még szakmai továbbképző előadásainkban sem merünk támaszkodni rá. Nyilvánvalóan más könyvtárban is készül ilyen jellegű munka, s újabb egységes eljárás kidolgozásánál remélhetőleg messzemenően figyelembe fogják venni ezeknek a könyvtáraknak a javaslatait. Nekünk arra is gondolnunk kell, hogy ez a szabvány vagy az ennek a szabványnak jobb-gyengébb kivonataként szereplő jegyzetek sok száz műszaki könyvtáros egyedüli támaszai a címfelvételi munkánál. Nem beszélek itt azokról, akik felsőfokú képzés keretében ismerkedtek meg részletesebben — azonban korántsem kielégítő részletességgel! — ezzel a munkaterülettel, sem azokról, akiknek többéves tapasztalat áll a hátuk mögött. Azokról van elsősorban szó, akik újonnan létesített műszaki könyvtárainkban próbálnak megbirkózni azzal a nehéz és felelősségteljes feladattal, hogy a műszaki fejlesztést mindjárt „elsőkézből” az üzemben segeítsék.

A mondottak igazolására szeretnék megemlíteni néhány konkrét esetet. A szabványban például a mű létrehozatalában közreműködő személyek sorrendje nincs egyértelműen leszögezve. Előbb jön a közreműködő, vagy előbb az átdolgozó, szorosan kövesse-e a fordító az eredeti címet stb. Vagy: idegen nyelvből fordított művek esetében a szabvány csak annyit mond, hogy fel kell tüntetni az eredeti címet is. A helyes sorrendre azonban nem ad mintát. Vegyük példának MARX *Tőkéjét*. A szabványban is ez szerepel, ilyen formában: MARX Károly: *A tőke. (Das Kapital.)* Hogy azonban a továbbiakban milyen formában írjuk, arra nézve nem ad útmutatást. Írhatjuk így:

MARX [Karl] Károly

A tőke. A politikai gazdaságtan bírálata. (Das Kapital. Kritik der politischen Oekonomie.) ...

vagy:

MARX [Karl] Károly

A tőke. (Das Kapital.) A politikai gazdaságtan bírálata. (Kritik der politischen Oekonomie.) ...

Előfordulhat még olyan változat is, hogy a kötet alcímét is közöljük az eredeti nyelven is. Melyik a helyes, és honnan tudhatja ezt a könyvtáros?

Vitázni lehetne arról is, hogy a megjegyzéseknek az a sorrendje, amely a szabványban van rögzítve, teljesen logikus-e; igaz ugyan, hogy sehol sem találunk utalást arra, hogy azokat így is kell-e következetesen alkalmazni, vagy csak felsorolási sorrend-e a szabványban található.

Felvetném még, hogy mi a római számok helyes alkalmazása? A szabvány szerint az uralkodók és századok kivételével minden számot arab számmal kell írni. Ennek ellenére a 7. lapon idézett példában a törvénycikk római számmal szerepel. Nyilvánvaló, hogy a műszaki irodalom esetében számtalanszor kell római számot használnunk, pl. géptípusok, vegyérték jelölésénél; s több ízben felvetődött a probléma, hogy meddig lehetünk el ezen a téren?

A tisztázatlan kérdések felvetésénél szándékosan nem tértem ki sokra, mert szeretném, ha ez a kis írás másokat is arra serkentene, hogy feltárják problémáikat. Azokra megoldást keresve és találva még jobban fogjuk szolgálni a könyvtár elsőrendű célkitűzését: az olvasók nevelését és igényeik kielégítését.

VEREDY KATALIN

Az egységes címleírás kérdéséhez. Egységes címleírás nem valósulhat meg egyedül címleírási utasítás nyomán, különösen nem olyan vázlatos szabályzattal, amelyet a MNOSZ 3424—52. szabványunk adott. Részletesebb előírások kidolgozása viszont nem volt kívánatos, mert a szabvány minden, tehát kis könyvtárainkra is kötelező. Ezért csak a leggyakoribb, tipikus esetekre adott utasítást. De még a legrészletesebb címleírási szabályzat sem ölelheti fel az eseteknek azt a változatos sorát, amelyet egy-egy nagyobb könyvtárban felgyülemelő könyvek nyújthatnak.

VEREDY Katalinnak a szabványra vonatkozó észrevételeivel általában egyetértünk, valóban helyesebb lett volna legalább a példák nagy többségében teljes címleírást adni. Következetelen a római szám használata a 18. pont példájában is. Bár jogszavaink a törvénycikk jelölésében szabványmódosítás esetén kívánni fogják a római szám használatának kiterjesztését.

Az eredeti cím közlésében azonban minden címleírási szabályzat csak a szorosan vett cím közlését kívánja meg. Az eredeti alcímet általában nem szokás közölni. A mű létrejöttében résztvevő személyek szoros sorrendjét sem határozza meg kötelezően egyetlen címleírási utasítás sem. Közlésük sorrendjében a könyvben megadott rendet követjük. Első helyen állnak azonban mindig a sokszerzős művek felsorolt szerzői, ill. szerkesztői, tárgyi rendszó alatt leírt munkák szerkesztői, összeállítói.

Az egységes címleírást a szabályok alapos ismerete és hosszú évek következetes gyakorlata, könyvtárközi együttműködése fogja megvalósítani.

A készülő példatár is elő fogja mozdítani az egységes gyakorlat kialakítását. Ez a munka azonban csak akkor lesz a könyvtári dolgozók komoly segédkönyvévé, ha minél több könyvtár kapcsolódik be előkészítő munkálataiba. Egy könyvtár anyagából válogatott példatár szükségszerűen egyoldalú lesz.

VEREDY Katalin cikkéből kitűnik, hogy az Országos Műszaki Könyvtár műszaki címleírási példatár készítését vette tervbe. E hasznos és szép terv megvalósítását nem érintve reméljük, hogy az Országos Műszaki Könyvtár az általános példatár számára is fog példákat adni, és vállalja azt a többletmunkát, mellyel a példák kidolgozása jár. Ugyanis, hogy a gyűjtött példaanyag használható legyen, a címleíráson kívül a könyv címlapjának, esetleg a címlap verzójának, borítófedelének, kolofonjának leírását is adnunk kell. Ilyen leírás például:

Címlap: Egyetemi tankönyv. Fizikai-kémiai praktikum. Írta Erdey-Grúz Tibor akadémikus, Kossuth-díjas, egyetemi tanár és Proszjt János, a kémiai tudományok doktora, Kossuth-díjas, egyetemi tanár. Radiológiai kiegészítéssel ellátta Imre Lajos, a kémiai tudományok doktora, egyetemi tanár, Damokos Tamás, Juhász Endre, Nagy Ferenc közreműködésével átdolgozott VII. kiadás. Tankönyvkiadó, Budapest 1955. Címlap verzóján: Szerkesztő Kugler Elvira. Kolofon szerint megjelent 1956. januárban.

Címleírás:

ERDEY-GRÚZ Tibor—PROSZJT János

Fizikai-kémiai praktikum. Egyetemi tankönyv. Radiológiai kiegészítéssel ell. Imre Lajos. Átd. 7. kiad. Bp. Tankönyvkiadó, 1955 (1956).

XVI, 596 l. 24 cm.

A szabvány alkalmazott pontjai 17, 27, 11 c., 31.

vagy

Címlap: Élelmiszeráruismeret. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1956. — Borítófedélen és a címlap verzóján Pejtsik Árpád Élelmiszeráruismeret.

Címleírás :

(PEJTSIK Árpád)

Élelmiszeráruismeret. Bp. Közgazd. és Jogi Kiadó, 1956.

411 l. 8 t. 20 cm.

A szabvány alkalmazott pontja 16.

Nehéz, vitatható példák esetében a megoldás néhány szavas indoklása is jó szolgálatot tehet.

Reméljük az egységes címleírási elvek alkalmazása érdekében minél több könyvtár kapcsolódik be a példatár anyaggyűjtésébe, a szerkesztés és megvitatás munkálataiba.

GORIUPP ALISZ

Osztályozási kérdések 1955-ben

1. Az Országos Osztályozó Bizottság 1955. évi határozatai

Ágazati gazdaságtan 338.001	Lovak vonóerőpróbája 636.1.088.2[531.781]
Alacsonyaknás kohó 669.162.8.041.532	Mechanikus lapát 621.789.1
Állami fegyelem 342.716	Megmunkáló gépsorozatok 621.9—529
Állatbíráló 636.081.1	Mezőgazdasági iparok 338.4 : 63
Állatminősítés 636.081.1	Mezőgazdasági szakoktatás általában 37 : 63
Arboretum 634.9 : 58.006	alsófokú 372.228
Átmenet a szocializmusból a kommuniz-	középfokú 373.68
musba 330.191.8	felsőfokú 378.963
Cibernetica I. kibernetika	Mezőgazdasági szerződéses termeltetés
Éberség 3.078.3	63 [347.751.92]
Energiaszükséglet (nem vegyipari vagy más	Növényfajtaelismerés (certification)
ipartechnológiai vonatkozásban, hanem	631.521.3(087.3)
általános szempontból) 62.004.1 [620.97]	Országgrészek újraegyesítése 341.218
Falu I. város és falu gazdasági összefogása	Oxigénes acélgyártás 669.183.218.542
Gazdasági hatékonyság 330.121	Polgári csökevény 323.32 „713”
Haladó hagyományok 008 [301.173.2]	Polgári jogok és köteleességek 342.716
Hatványtörvények :	Quantum-kémia 530.145 : 541.2
fizikai alaptörvények 530.17	Quantum-statisztika 530.145 : 531.19
jelentőségük a műszaki tudományokban	Pártosság 3KP : 323.5
519.25 : 62.001.62	Racionalizálás a közigazgatásban
Ipartelepítés 338.4 : 658.21	35 : 65.011
Ivadékvizsgálat 636.082.11	Szántóföld 633 : 631.12
Kádermunka 331.7.087.35	pl. a földtábla hosszának és szélességé-
Kibernetika :	nek hatása a szántás gazdaságosságára
általában 116 : 001.6	633 : 631.12—181.12 : 631.512
mint távvezérlés 621.398	Szerződéses termeltetés, mezőgazdasági
Kommunista gazdálkodás 330.191.9	63 [347.751.92]
Kompresszorok üzemanyagszükséglete I.	Talajátszúrás, talajátsajtolás (vízszintes
üzemanyagszükséglet	irányban) 621.643.002.72(24) : 624.1
Közélelmzés 339.8 : 641	Tarló 631.44,,712.8”
Közigazgatás racionalizálása 35 : 65.011	Tarlóhántás 631.512 : 631.312.68
Közszükségleti cikkek 330.123.4/.5”	Társadalmi munka 331.642
Kultúrforradalom 008 [323.272]	Termelés értéke 338 : 330.133
Levelező oktatás formái alosztása (077)	Tömegszervezetek 369

Üzemanyagszükséglet (nem vegyipari vagy más ipartechnológiai vonatkozásban, hanem általános szempontból) 62.002.4 pl. kompresszorok üzemanyagszükséglete 621.51.002.4	népgazdasági tervezése 338.833.2 : 338.984 üzemgazdasági tervezése 338.833.2 : 658.513
Választékterv : általában 338.833.2.001.14	Város és falu gazdasági összefogása 330.2(1—201 : 1—202)
kereskedelmi szervezési vonalon 338.833.2 : 658.7	Vonóerőpróba, lovaké 636.1.088.2[531.781]

2. Az Országos Osztályozó Bizottság új feladatai

A fenti felsorolás felét sem teszi ki az előző, 1954-es határozatoknak.¹ Sokkal kevesebb esetben fordultak tehát ebben az évben az OOB-hez ; ezzel szemben maguk a témák sokkal nagyobb változatosságot mutatnak fel, többféle ismeretágra terjeszkednek ki. Jellemző még az esztendőre, hogy az érdeklődés az egyes szakjelzetek megoldásáról az osztályozás átfogóbb kérdéseire helyeződött át, amint alábbiakban látni fogjuk.

De nemcsak magyar vonatkozásban gyérültek meg a kívánások, javaslatok újabb határozatok irányában, hanem a FID (Fédération International de Doc., Nemzetközi Dokumentációs Szövetség) CCC (Centr. Class. Comm., Központi Osztályozó Bizottság) elé is inkább általános javaslatok kerültek és kevesebb kiterjesztő és módosító, rész-megoldási tervezet.

A csökkentő folyamatot Arne SUNDELIN „Az ETO revíziójának jelenlegi módszere. Néhány kritikai megjegyzés” című angol nyelvű memoranduma² indította el. SUNDELIN igen terjedelmes tájékoztatója és alapos bírálata, amelyhez rövidebb négy skandináv állam (Svédország, Norvégia, Dánia, Finnország) osztályozó szakértői is csatlakoztak,³ tudatosították bennünk a szorongó érzést, hogy bizony túlságosan sok energiát kell elhasználnunk, ha rendszerünk fejlesztésének, módosításának ingadozásait nyomon követni és munkánkban állandóan alkalmazni kívánjuk. Igaz ugyan, hogy ETO méretű nagy osztályozó rendszerek csak akkor maradnak használhatók, ha ezeket a tudomány és technika fejlődésével párhuzamosan kiegészítik és módosítják. De óvatosan kell eljárni. A kiegészítések még hagyján, a változtatások folytán azonban a belső osztályozásban, katalógusunkban újraszakozás, újracsoportosítás válik szükségessé, s még súlyosabb a helyzet a kiadványokban megjelent (bibliográfiákban, folyóiratcikkekhez adott) tizedes jelzeteknél. Az egyöntetű és következetes osztályozásba vetett hit rendül meg, mert az ETO eredeti kiadásai mellett hol figyelembe veszik a kiadók a kiegészítéseket⁴ és a fél-évenként megjelenő kiterjesztéseket és helyesbítéseket,⁵ hol nem ; továbbá azért, mert a publikációban már közölt jelzet mindenképpen megmarad (hiszen a jelzetelt bibliográfia, referátum, folyóiratcikk nem kerül új kiadásra), az osztályozó táblázat módosított felosztása viszont az ugyanolyan témájú nyomtatvány eltérő szakjelzetét hozza felszínre.

Helyesen mutatott rá az említett memorandum, hogy a kiterjesztések és helyesbítések gyakori kiadásával nem lehet lépést tartani, az osztályozó rendszer állapota áttekinthetetlenné válik. A kiadványokban közölt jelzetekben emiatt, s azért is keletkez-

¹ Vö. Magy. Könyvszle, 1955. 276—279. l.

² FID irományok, 1955. Jele F55—60.

³ FID F55—95.

⁴ Ergänzungen zu den Lieferungen 1—7. Berlin, 1951.

⁵ Extensions and Corrections to the UDC.

tek eltérések, mert mint a tapasztalat mutatta, a módosító javaslatok rossz előkészítése folytán ezeket utóbb megint el kellett vetni. A zűrzavarban bizonyos fogalmakra nem maradt jelzet; szakszámok sülyedtek el, nemlétezőkre hivatkoztak. Szerkesztési lazaságok mellett az is baj volt, hogy a beterjesztett módosítások olyanoktól származtak, akik vagy értettek ugyan a revideált szakterülethez, de nem ismerték eléggé az ETO rendszerét, vagy osztályozó szakértők voltak, ám a tárgyban nem rendelkeztek kellő jártassággal.

Javasolták a skandinávok, hogy tízévenként az addig hatályos összes változtatásokkal adják ki mindig újra az ETO teljes táblázatait, amelyek a tizedes osztályozás egyedül hiteles alapját alkotnák, míg az időközi fejlesztési és módosítási döntések a könyvtárak, dokumentációs központok belső használatára korlátozódnának. Helyes volna ez így, de a felmerülő anyagi és szervezési nehézségek alapos megfontolást igényelnek. A FID Brüsszelben, 1955 szeptemberében tartott nemzetközi tanácskozása felfigyelt a revíziós munka lazaságaira, és azokat mindjárt igyekezett felszámolni. Szaporították a szakmai osztályozási bizottságok számát, s ügyelnek majd arra, hogy bennük a döntésben érdekelt szakma és a tizedes osztályozás szakértői egyaránt képviselve legyenek. A Központi Osztályozó Bizottság, az ETO fejlesztésének legfőbb szerve, örökdik a fejlesztési szabályok pontos betartásán, végleg dönt a vitás kérdésekben, de határozathozatal előtt a megfelelő szakma képviselőjét is meghallgatja, s határozatait (*PE Notes*) megindokolja.

Októberben a FID javított kiadásban közzétette a fejlesztési szabályokat.⁶

A fejlesztési szabályok idézett új kiadása konkrét feladatot ró Országos Osztályozó Bizottságunkra. ETO módosító javaslatot a vázolt hibák kiküszöbölése, vagyis az alaposabb előkészítés érdekében ezentúl nem lehet közvetlenül a nemzetközi szervezet elé terjeszteni, hanem a javaslattevő előbb országa FID képviselője tizedes osztályozó bizottságánál, tehát nálunk az OOB-nél jelentkezik, ahol a tervezett módosítást gondosan felülvizsgálják, s ennek a vizsgálatnak eredményéről értesítik a FID titkárságát.⁷

Ezt a működésünket meg is kezdtük, és kérjük az érdekelteket, hogy javaslataikat az OOB-hez juttassák el. A szakmai javaslattevők és bizottságunk osztályozó szakértőinek együttes erőfeszítése eredményesen szolgálja majd a népek közötti tudományos együttműködést.

Ilyen értelemben nyer távlatot ama régebbi követelésünk, hogy az osztályozásnál a szakmai problémák helyes ismerete párosuljon a tizedes rendszerben szerzett kellő jártassággal, s a nemzetközi fejlődésben észlelt, említett tapasztalatok alapján sürgetjük továbbra is a részletesebb, magyarázatos osztályozó táblázatok megjelentetését magyarul. Ha nem is adhatnánk általánosan olyan részletes magyarázatot az egyes szakok elnevezése, osztályozás-rendszertani elhelyezkedése és a szakterminológia, tudományos szisztematika közötti összefüggésekre, nem világíthatnánk mindig rá az esetleges ellentmondásokra és hiányosságokra, mint a múlt év végén megjelent egyik jeles dolgozat,⁸ de a fogalmak szabatos meghatározásának valamelyes megközelítésére mégis törekednünk kell, hogy a kérdéses szak területén kevésbé jártas könyvtáros is eljuthasson a helyes szakozáshoz.

Munkánk megjavításának másik útja volna a táblázatok és módosítások egybedolgozása. Felismerte ennek jelentőségét az Országos Műszaki Könyvtár szakozógárdája. Elkészítették pl. az ETO 624 jelzetű szakcsoportjának (Általános mérnöki

⁶ *Guiding principles, rules and procedure for the development and revision of documentary classifications with special reference to the Universal Decimal Classification (UDC)*. 2nd, rev. ed. 28 l. Franciául és németül is.

⁷ *I. m.* 16. l.

⁸ UHLMANN Aladár: *A kohászati irodalom osztályozása*. Miskolc, 1955. 45 l.

szak : mélyépítés, hidépítés, mérnöki magasépítés) ilyen egyesítési javaslatát. Az Országos Osztályozó Bizottság szakvéleményezése után az egyesített táblázat a két intézmény közös kiadványaként segíti majd a szakozókat sokszor nehéz feladataik jobb megoldásában. Első lépésnek tekintjük ezt a munkát a részletes magyar tizedes szaktáblázatok felé.

VEREDY GYULA

Könyvtárközi együttműködés Debrecenben. Közel ötvenesztendős múltra visszatekintő könyvtárpolitikai törekvések valóráváltását készíti elő az az együttműködési szerződés, amely a közelmúltban létesült a Debreceni Egyetemi Könyvtár és az ősi Kollégiumi Könyvtár között.

Már a debreceni egyetem létesítését szorgalmazó legelső átfogó javaslat, KENÉZY Gyula 1908-ban elkészült tervezete is figyelmet szentel a könyvtári szükségletek kérdésének, és rámutat azokra az előnyökre, amelyek a Kollégium gazdag gyűjteményének az egyetem életébe, munkájába való bekapcsolásából adódhatnak. A kezdeti elképzelések szerint a Kollégiumi Könyvtár szolgáltatta volna az alapvető állományt a kiépítendő egyetemi könyvtárhoz, később, az ilyen elképzelések kudarca és az Egyetemi Könyvtár létrejötte után, a két intézmény szervezeti egyesítéséről, a két gyűjtemény közös épületben való elhelyezéséről folytak tárgyalások. Mind az állami, mind az egyházi szervek felismerték a közös megoldás szükségét. Főként azt, hogy az egynáz nem rendelkezik többé az ilyen nagyszabású gyűjtemény korszerű fejlesztésének feltételeivel, és hogy az Egyetem és általában a tudományos kutatás nem nélkülözheti a Kollégiumi Könyvtár régi értékekben gazdag anyagát. Mégsem sikerült megegyezésre jutniok, és pedig főként azért nem, mert nem a könyvtár- és tudománypolitikai szempontok, hanem a kérdés tulajdonjogi vonatkozásai kerültek az érdeklődés előterébe.

A most jóváhagyott szerződés — természetszerűleg — nem tulajdonjogi, hanem szocialista könyvtárpolitikai elgondolásokon alapszik, és a két könyvtár társadalmi funkciójából indul ki. Nem érinti az együttműködő felek szervezeti önállóságát, és a legteljesebb mértékben tiszteletben tartja a Kollégium gyűjteményének könyvtári műemlék-jellegét. A gyűjtési és olvasószolgálati profilok körülhatárolása alapján összeegyezteti a két könyvtár állományfejlesztési tervét. Kimondja a kooperatív katalogizáló munka megindítását. A kutatók munkájának zavartalansága és az egyeztetett könyvbeszerzés megvalósítása érdekében mindkét helyen hozzáférhető lesz a másik fél gyűjteményének katalógusa. Egymás anyagának zökkenőmentes átkölcsönzését rendszeres küldőszolgálat biztosítja. Az együttműködés — magától értetődően — kiterjed az eljárások és módszerek összeegyeztetésére, nem különben a szakmai továbbképzésnek közös program alapján, az Egyetemi Könyvtár tanfolyamai keretében történő megoldására.

Mindezek megvalósítása révén belátható közelségbe került az az idő, amikor Debrecen tudományos munkásai (sőt, a könyvtárközi kölcsönzés közbeiktatásával, ennél sokkal szélesebb közönség) úgy használhatják a két gyűjteményt, mint egyetlen nagy könyvtár olvasói.

CSÜRY ISTVÁN

A bibliográfiai munka jogi szabályozása a népi demokráciákban. A népi demokratikus országok tudományos könyvtárainak bibliográfiai munkája azt a fontos célt szolgálja, hogy az olvasóközönség széles rétegeihez hozza közelebb a haladó tudománynak azokat az eredményeit, amelyek a gyakorlati termelő munka sikerét vannak

hivatva megalapozni és megsokszorozni. A tervszerű gyakorlati munka tervszerűséget kíván a tudományos munkában, s tervszerűnek kell lennie a bibliográfiai munkának is ahhoz, hogy komoly hivatását betölthesse. Ezt a szükséges tervszerűséget igyekeznek biztosítani azok a könyvtári vonatkozású jogszabályok, amelyeket az alábbiakban ismertetni kívánunk.

Bulgária. A Bolgár Népköztársaságban a könyvtári munka helyes megszervezését a Dimitrovi Alkotmány 80. cikkelye fontos állami feladattá nyilvánítja. A könyvtárakra vonatkozó részletes intézkedéseket az 1945. és 1949. évi könyvtári törvények tartalmazzák. Ezek a törvények vonatkoznak a bolgár tudományos bibliográfiai tevékenységre is, amelynek megindítását az 1897. évi február 22-i kötelepéldány-beszolgáltatási törvény tette lehetővé. Ennek 4. cikkelye mondta ki azt, hogy a szófiai Nemzeti Könyvtárnak háromhavonként bibliográfiai jegyzéket kell kiadnia minden Bulgáriában megjelent könyvről és folyóiratról, amelyekből ez időponttól kezdve 2—2 könyvtári kötelepéldányt kap. Így született meg a *Bölgarszki Knigopisz* című bolgár nemzeti bibliográfia, amely azonban első évfolyamától eltekintve később csak rendszertelen időközökben jelent meg, s a bolgár sajtótermékeket nem áttekinthető szakcsoportokban, hanem betűrendben közölte. Áttekinthető formában való rendszeres megjelenése csak a felszabadulás után valósult meg. 1949 óta havonta publikálják. Kiadását 1952-ben az ELIN PELINŐL elnevezett Bolgár Bibliográfiai Intézet vette át.

A Bolgár Bibliográfiai Intézet, amely 1941-ben magánalapítványból fenntartott intézményként kezdte meg működését, 1945-ben vált tényleges állami szervvé. Célja 1941. március 6-án kelt s az 1945. március 21-i rendelettel kiegészített alapszabályai szerint: „a bolgár tudomány és kultúra lehető legodaadóbb szolgálatában a bolgár bibliográfia megszervezése és fejlesztése s a bolgár könyvügy helyes fejlődésének biztosítása”. (2. §.)

Az Intézet, feladatainak teljesítése céljából: „bibliográfiai kutatásokat végez, szervez és támogat” (3. § a), „kiadványokban közli a folyó bolgár könyvtermelés bibliográfiáját...” (3. § b) és „más bibliográfiai intézményekkel és osztályokkal együttműködés céljából kapcsolatot tart fenn”. (3. § f)

A Bolgár Bibliográfiai Intézet adja ki a *Letopisz na Periodicsnija Pecsat* című analitikus folyóirat-bibliográfiát is, s ezenkívül eddig mintegy 80 speciális bibliográfiai jegyzéke jelent már meg.

A bolgár tudományos és tömegkönyvtárak munkáját segítő ajánló bibliográfiákat az Állami Vaszil Kolarov Könyvtár s a legfontosabb szakbibliográfiákat a Bolgár Tudományos Akadémia Könyvtára adja ki. Bibliográfiai tájékoztató szolgálatot tart fenn a Szófiai Egyetemi Könyvtár is, az egyes főiskolai és intézeti könyvtárak bibliográfiai tevékenysége még további fejlesztésre szorul. A Bolgár Bibliográfiai Intézet alapszabályszerű feladata a különböző helyeken folyó bibliográfiai munkák összehangolása s a jobb munkát megalapozó módszertani útbaigazítások megadása is.

Csehszlovákia. Csehszlovákia tudományos könyvtárainak szervezetére és munkásságára vonatkozóan a Csehszlovák Oktatásügyi Minisztérium 1954. augusztus 1-én 53.435/54-C III/4 szám alatt egységes keretszabályzatot adott ki. Ez a minisztérium hatáskörébe tartozó valamennyi tudományos könyvtár munkásságát átfogóan rendező szabályzat a tudományos könyvtárak alapvető feladatait a következőkben jelöli meg:

A könyvtár „hozzájárul a nemzeti kultúra, a tudomány és a technika szüntelen fejlesztéséhez és a szocialista társadalmi rend építéséhez s megszilárdításához”. „A tudományos irodalom feldolgozásával és terjesztésével segítséget nyújt a főiskolák, a tudományos intézmények, az állami és gazdasági szervek dolgozói, valamint a legszélesebb nyilvánosság előtt álló feladatok teljesítéséhez.” (II. cikkely, 1/a. és c. §.)

Ezeket az alapvető feladatokat kell, hogy szolgálja a könyvtárak bibliográfiai tevékenysége is, amelynek keretében a könyvtár: „rendszeresen együttműködik a tudományos kutató és a gyakorlati termelő munkahelyekkel, és bibliográfiai tájékoztatást nyújt számukra annak érdekében, hogy maximálisan felhasználhatók legyenek azok a haladó tudományos ismeretek, amelyek a kutatás, az új munkamódszerek és az új technológiai eljárások szempontjából fontosak.” (II. 2. §.) „Valamennyi tudomány szakterületéről ajánló bibliográfiákat és egyéb speciális jegyzékeket készít az időszerű témákról.” (II. 3. §.) „Megkönnyíti a főiskolák és egyéb tanintézetek pedagógiai és tudományos működését azáltal, hogy az irodalom kiválasztásával és speciális bibliográfiákkal, illetve felvilágosítással segíti a nevezett iskolák tanulmányi tervének végrehajtását.” (II. 4. §.)

Ezekon kívül kezdeményezi a bibliográfia elméletéhez és gyakorlatához tartozó kérdések tisztázását és tudományos kidolgozását, saját bibliográfiai munkájának fontosabb eredményeit publikálja. (II. 9–10. §§.)

A könyvtárak szervezeti felépítéséről szóló IV. cikkely a könyvtári osztályok között külön foglalkozik a bibliográfiai tájékoztató osztállyal és annak működésével.

Az idézett keretrendelet melléklete közli az állami tudományos könyvtárak jegyzékét, meghatározza azok profilját, s egyenként foglalkozik az előttük álló bibliográfiai feladatokkal is. A Prágai Egyetemi Könyvtár mint a Csehszlovák Köztársaság központi tudományos könyvtára „az ajánló bibliográfiák kidolgozásának és kiadásának központja” s „tudományos módszertani központja a csehszlovák könyvtárügyi és bibliográfiai munkának”. A prágai Nemzeti Könyvtár végzi a Csehszlovákiában kiadott nyomtatványok bibliográfiai regisztrálását, s szerkeszti a cseh irodalom retrospektív bibliográfiáját. Egyben reáharul a Csehszlovákiában folyó bibliográfiai munkák nyilvántartása és koordinálása. A prágai Szláv Könyvtár a szovjet könyvek és folyóiratcikkek bibliográfiáját szerkeszti. A termelést érintő műszaki könyvek bibliográfiáját a Prágai Műszaki Főiskolák Könyvtára, a társadalomtudományi bibliográfiát a prágai Állami Társadalomtudományi Könyvtár, az orvostudományi bibliográfiát a prágai Orvosi Könyvtár adja ki. A Csehszlovák Tudományos Akadémia Könyvtára feladata a főiskolai, szakiskolai és középiskolai oktatási anyag gyűjtése, s ezzel kapcsolatban az oktatáshoz és tanuláshoz szükséges válogatott bibliográfiák kiadása.¹ A Brnói Egyetemi Könyvtár ajánló bibliográfiákat készít a műszaki tudományok kivételével, amelyekről a Brnói Állami Műszaki Könyvtár ad ki speciális bibliográfiákat. Az Ostravai Állami Tudományos Könyvtár bányászati és kohászati, a Plzeňi Állami Tudományos Könyvtár sörgyártási és gépgyártási ajánló bibliográfiákat készít.

Regionális hatáskörben működnek Brnóban az Állami Pedagógiai Könyvtár, Hrades Kraloveban és Česke Budejoviceben az Állami Zdenek Nejedly Könyvtár és Liberecbeben az Állami Tudományos Könyvtár, s valamennyien saját vidékük szükségletének figyelembevételével készítenek ajánló, illetőleg speciális bibliográfiákat a profiljukhoz tartozó irodalomról.

A Bratislavai Egyetemi Könyvtár Szlovákia központi tudományos könyvtára, s ajánló bibliográfiákat készít a speciális műszaki és orvostudományi tárgykörök kivételével. Egyben központja a Szlovákiában folyó könyvtárügyi és bibliográfiai módszertani munkának is. A szlovák és magyar műszaki irodalom szakbibliográfiáját a bratislavai Központi Műszaki Könyvtár, az orvostudományi ajánló bibliográfiát a

¹ A rendelet még nem számol a három kisebb tudományos könyvtárból egyesített új Akadémiai Központi Könyvtárral, amely az 1953. év második felében alakult meg. E könyvtárra bízták „A cseh és szlovák nyomtatványok könyvészete a legrégebb időktől a XVIII. sz. végéig” című bibliográfia elkészítését.

bratislavai Központi Orvostudományi Könyvtár készíti. A Nitrai Állami Tudományos Könyvtár Szlovákia központi mezőgazdasági könyvtára, s ezért központja a mezőgazdasági szakbibliográfiák kiadásának is. Ugyanígy a Zvoleni Állami Tudományos Könyvtár az erdő- és faipari szakterület bibliográfiai központja. Regionális hatáskörben működik a Prešovi Állami Tudományos Könyvtár és a Košicei Állami Tudományos Könyvtár, s mind a kettő saját területe szükségletéhez mért bibliográfiai munkát végez.²

A Csehszlovák Oktatásügyi Minisztérium most ismertetett rendelete, mint láttuk, példaadón jelöli ki a tudományos könyvtárak közös feladatait s a csehszlovák tudományos könyvtári hálózat minden egyes tagjának működési területét, ennek keretében minden könyvtár számára a kötelező bibliográfiai feladatot. Hogy a legújabb szervezés mellett is külön gondot és figyelmet követel meg a különböző helyeken folyó munkásság ésszerű koordinálása, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az alig egy évvel a most idézett rendelet megjelenése után, 1955. június 15-én életrehívott Központi Könyvtárügyi Tanács egyik főfeladatákként a Csehszlovákia területén folyó bibliográfiai munka összeegyeztetését jelölték meg.

Lengyelország. A Lengyel Népköztársaság könyvtárügyét a könyvtárakról szóló 1946. évi április hó 17-én kelt törvényerejű rendelet szabályozza (*Lengyel Köztársaság Hivatalos Közlönye*, 1946. évf. 26. sz. 163. tétel.) Ez foglalkozik a tudományos könyvtárak bibliográfiai tevékenységével is, s II. fejezetének 12. cikkelyében a következőket mondja: „A tudományos könyvtárak mindenekelőtt a tudományos kutatás, a tudomány kiterjesztése, az általános és felsőbbfokú szakmai képzés szolgálatában állnak, s elősegítik a tudomány gyakorlati alkalmazását... A tudományos könyvtárak olyan szakintézményekként is működhetnek, amelyek a könyvekkel kapcsolatos bibliográfiai kutató munkát végzik”.

Ugyanebben az időben hívta életre a 10-6368/46-3 sz. rendelet a Könyvtárügyi Főigazgatóságot, amelynek keretében Tudományos Könyvtári Osztály létesült. A Könyvtári Főigazgatóság szervezetét és hatáskörét a 10-6357/46-4. sz. rendelet állapította meg. Ennek 2. §-a szerint a Főigazgatóság Tudományos Könyvtári Osztálya gondoskodik a lengyel bibliográfia kiépítéséről és fejlesztéséről.

Az 1946. március 22-én a lodzi Állami Könyvtárügyi Intézetéről kiadott törvényerejű rendelet (*Lengyel Köztársaság Hivatalos Közlönye*, 1946. évi 12. szám 78. tétel), 2. cikkelyének (3) bekezdésében az intézet feladatai közé is sorolja „bibliográfiai tájékoztatás gyűjtését és nyújtását a lengyel könyvtárak keretében”.

A lengyel bibliográfiai munka legfontosabb szerve a varsói Nemzeti Könyvtár keretében működő Bibliográfiai Intézet. Ennek működéséről már a Köztársaság Elnökének a Könyvtár felállításáról szóló 1928. évi február hó 24-én kelt rendelete intézkedik. (*Lengyel Köztársaság Hivatalos Közlönye*, 1928. évf. 21. sz. 183. tétel.) A 2. § (2) bekezdésében a következők állnak: „A Nemzeti Könyvtár mellett a könyvtárigazgató felügyelete alatt Bibliográfiai Intézet működik, melynek az a feladata, hogy kezdeményezze és elvégezze mindazokat a munkákat, amelyek a nyomtatási és grafikai eljárások útján sokszorosított művek bibliográfiai feldolgozásához tartoznak”.

A Könyvtárnak a rendelet mellékleteként megjelent működési szabályzata a Bibliográfiai Intézetet a Könyvtár többi osztálya között sorolja fel, s feladatait három csoportba osztja: 1. a kurrens nyomtatványok nyilvántartása, 2. retrospektív és szakbibliográfiák készítése, 3. bibliográfiai elméleti kérdések.

² Az 1954. május 1-vel újjászervezett martini Matica Slovenská könyvtárra a rendelet még nem tartalmaz intézkedéseket.

Az 1934. május 9-én a lengyel kötelespéldány beszolgáltatás tárgyában kiadott végrehajtási utasítás III. fejezetében kimondja, hogy a kötelespéldányokat átvevő könyvtáraknak „közre kell működniök az általuk átvett nyomtatványok nyilvántartásának, bibliográfiájának és statisztikájának elkészítésében”. A közreműködésnek az a módja, hogy a könyvtár megküldi a Bibliográfiai Intézetnek a hozzá beérkező kötelespéldányokról készült kimutatásokat, s az Intézet kívánságára megad minden olyan bibliográfiai tájékoztatást, ami a körzetében megjelent kötelespéldányokra vonatkozik. A külföldi polonikák áttekintése érdekében a könyvtárakra az a kötelezettség hárul, hogy a lehetőség határain belül megküldjék az Intézet számára azoknak a nyomtatványoknak címleírásait, amelyek érdemesek arra, hogy azokat nyilvántartásba vegyék; s a *Lengyel Nyomtatványok Hivatalos Kimutatásában*, vagy a *Külföldön Kiadott Lengyel-vonatkozású Nyomtatványok Jegyzékében* kiadják.

A Bibliográfiai Intézet az 1928–39-ig *Urzędowy Wykaz Druków* című *Nyomtatványok Hivatalos Kimutatását* ma *Przewodnik Bibliograficzny* címmel adja ki, az anyagot a tizedes osztályozási rend szerint csoportosítva. Emellett összeállítja a folyóiratok repertóriumát is *Bibliografia Zawartosci Czasopism* cím alatt.

1953 végén megkezdte működését az Intézet ajánló bibliográfiai osztálya, amely eddig már egy egész sor ajánló bibliográfiát adott ki.

A külföldi könyvismereti irodalom dokumentációja az 1954 óta megjelenő *Przegląd Piśmiennictwa o Książce* (A könyvekről szóló irodalom szemléje).

Fontos szerepet tölt be az Intézet mint a lengyel bibliográfiai tevékenység módszertani központja, s a lengyel bibliográfiai munkák központi nyilvántartója és összeegyeztetője is.

Német Demokratikus Köztársaság. A könyvtári munka alapirányát az NDK népgazdasági fejlesztése 5 éves tervéről szóló törvény szabja meg. (1951. november 1., *Hivatalos Közlöny*, 128. szám.)

Az NDK tudományos könyvtárainak felügyeleti szerve már korábbi időponttól kezdve a Felsőoktatási Államtitkárság, amelynek a felsőoktatás újjászervezéséről szóló 1951. febr. 22-én kelt rendelete a többi között kiterjed a bibliográfiai munkák irányítására is. Az államtitkárság szakmai tanácsadó szervei között ott találjuk a 4 rendes és 2 levelező tagból s 1 elnökből álló Bibliográfiai és Dokumentációügyi Bizottságot is.

1950-ben kelt a nép haladó demokratikus kultúrájának fejlesztéséről szóló rendelet (*Hivatalos Közlöny*, 1950. évf. 28. sz.), amely Könyvtárügyi Intézet felállításáról intézkedik. Ennek az Intézetnek a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottsága Politikai Irodájának 1953. május 26-án „*Az irodalmi kritika, a bibliográfia és a haladó könyvpropaganda megjavítása ügyében hozott határozata*” adott megbízást a bibliográfiai tevékenység helyes irányú fejlesztésére, rámutatva a bibliográfiai munkaterületen mutatkozó hibákra, s felszólította a lipcei Deutsche Bücherei-t és a berlini Deutsche Staatsbibliothek-et, hogy dolgozzanak ki az egyes szakmai területek részére ajánló bibliográfiákat.

A lipcei Deutsche Bücherei legfőbb feladata, hogy 1912. október 3-án kelt s azóta több ízben módosított ügyrendje szerint „mint a német irodalom és a német könyv főgyűjtőhelye s a német bibliográfiai munka központja, az 1913. január 1-től kezdve megjelenő belföldi és német nyelvű külföldi irodalmat teljességre való törekvéssel gyűjtse és a Deutsche Nationalbibliographie-ban és más bibliográfiai jegyzékekben nyilvántartsa és közölje...” A könyvtár igazgatótanácsa ezt a tevékenységet 1942. július 15-én hozott határozatával kiterjesztette a hangjegyek és műlapok gyűjtésére, valamint bibliográfiai nyilvántartására s a német könyvek idegen nyelvű fordításainak s a Németországra vonatkozó külföldi irodalomnak bibliográfiai feldolgozására. Ez eredményezte azt, hogy a Deutsche Bücherei-t tekintették általában a német bibliográfiai munka központjának.

A *Német Nemzeti Bibliográfia* ma is megjelenik egy általános és egy könyvtári kiadásban. Ma is megvan a *Német Zenei Bibliográfia* és a *Műlapok Bibliográfiája*. A könyvtár szakbibliográfiai tevékenységének eredménye a *Német Főiskolai Iratok Évi Jegyzéke* és a *Német Történetírás Évi Jegyzéke*. A már ismertetett párthatározat szellemében széleskörű munka indult meg a könyvtárban olyan ajánló bibliográfiák összeállítására, amelyek szerves segítséget hivatottak nyújtani az NDK szocialista újjáépítéséhez.

Az idézett párthatározat irányvonalát követi a Deutsche Staatsbibliothek bibliográfiai tevékenysége is. Az NDK legelső tudományos könyvtára — bár 1946 óta az akkori Szovjet Katonai Igazgatás megértő kötelespéldány-rendelete alapján az NDK könyvtermésének begyűjtésében is teljességre törekszik — elsősorban a német nyelvű és külföldi tudományos irodalmat gyűjti. Szerzeményezési tevékenységét az 5 éves tertvtörvény szempontjai irányítják egyrészt mint súlyponti kérdések a technika, a természettudomány, a mezőgazdaság, az erdészet és az orvostudomány felé, másrészt hogy elsősorban a Szovjetunió és a népi demokratikus országok irodalmát igyekezék a nemzetközi tudományos irodalmi termés keretében beszerezni. Ez a szerzeményezési politika határozza meg a könyvtár bibliográfiai tevékenységét is. A *Német Állami Könyvtár és a Külföldi Irodalom Központi Címjegyzéke összeállításában közreműködő könyvtárak új szerzeményezése* című, havonta 2 sorozatban (természettudományi-technikai irodalom és társadalomtudományi irodalom) megjelenő bibliográfiai jegyzék társadalomtudományi sorozata 1954. január 1. óta elsősorban a Szovjetunióban és a népi demokráciák területén megjelent műveket veszi figyelembe.

Ugyanezt a törekvést mutatja a könyvtár másik kiadványa, a *Berlini Címleírások (Berliner Titeldrucke)* is, mely most havonta kétszer *Berlini Címleírások, Új folyam, A Német Állami Könyvtár Címleírásai, Állománygyarapodás a Szovjetunióból és a népi demokráciák országaiból* cím alatt jelenik meg, azzal a céllal, hogy egyrészt a könyvtárak részére az idegen nyelvű könyvek címfelvételezését megkönnyítse, másrészt hogy a szovjet és népi demokratikus irodalom széleskörű megismerésére a tudományos kutatóknak módot nyújtson. Megkezdtek az egyes címleírások annotálását is, s ezzel megtörtént az első lépés a párthatározat sürgette ajánló bibliográfiák megvalósítása felé.

Ajánló bibliográfia jellege van a *Német fordítások a Szovjetunió és a népi demokratikus országok népeinek nyelvén megjelent irodalomból* című jegyzéknek és a *Bibliographische Mitteilungen* c. kiadványnak, amely válogatott címeket közöl egy-egy időszéri tudományos szakterület irodalmi anyagából. 1952 óta jelenik meg a *Medizinischer Literaturnachweis* c. szakbibliográfiai jegyzék.

A Külföldi Irodalom Központi Címjegyzékében közreműködő könyvtáraknak a Német Állami Könyvtár korábban ismeretett bibliográfiai jegyzékének összeállításában való részvételénél már bizonyos fokig érintettük az NDK többi tudományos könyvtárának bibliográfiai tevékenységét is. Emellett a közös munka mellett a könyvtárak maguk is folytatnak önálló bibliográfiai tevékenységet, legnagyobb részét a saját profiljuknak megfelelő munkaterületen megjelent új szerzemények bibliográfiai jegyzékeinek kiadásával. Ezeken kívül a Berliini Egyetemi Könyvtár a Szovjetunió és a népi demokráciák matematikai és erdészeti irodalmából, a Potsdami Országos és Főiskolai Könyvtár az orosz nyelvű irodalomból, a Jénai Egyetemi Könyvtár az optikai tudomány köréből, a Lipcsei Egyetemi Könyvtár a Szovjetunió és a népi demokráciák orvosi és állatorvosi irodalmából készít válogatott szakbibliográfiai jegyzékeket.

A bibliográfiai tevékenység koordinálása a már korábban említett Bibliográfiai és Dokumentációügyi Bizottság feladata.

Románia. A Román Népköztársaság könyvtárügyét az Alkotmány 72. szakasza alapján kiadott s 1951. december 21-én 1542/1951. szám alatt kelt minisztertanácsi rendelet szabályozza. Ebben a rendeletben történt intézkedés a tudományos bibliográfiai

tevékenység megindítása tárgyában is. A 7. § a) pontja elrendeli, hogy a Minisztertanács mellett működő Sajtó és Nyomtatásügyi Főigazgatóság 1952. március 1-ig szervezze meg az RNK Könyvkamaráját, amelynek az is feladata, hogy a Romániában megjelenő nyomdatermékeket nyilvántartsa, s azokról *Bibliográfiai Közlönyt* adjon ki.

A rendelet egyidejűleg intézkedik a felszabadulás utáni idők retrospektív bibliográfiájának elkészítéséről is, amit a bukaresti Központi Akadémiai Könyvtára bíz. (12. § a) Az Akadémiai Könyvtára hárul az a feladat is, hogy a tudományos és tömegkönyvtárak részére rendszeres bibliográfiai útmutatásokat adjon, s az Írószövetséggel és a Kulturális Alapok Bizottságával közösen folyóiratszerűen megjelenő ajánló bibliográfiai jegyzéket adjon ki. A szakmai ajánló bibliográfiák szerkesztése az egyes szaktudományi területeken működő tudományos kutatóintézetek feladata. (12. b)

Az Akadémiai Könyvtár további bibliográfiai kiadványai a *Szovjet Könyvjegyzék*, a *Román hozzájárulás a matematikai tudományok fejlődéséhez* és a *Román hozzájárulás a műszaki tudományok fejlődéséhez*. A Bukaresti Közgazdasági Egyetem Könyvtára és a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár oktatási célokra készítenek bibliográfiai jegyzékeket. A Román Népköztársaság könyvtárai által végzett bibliográfiai munka koordinálása az idézett minisztertanácsi rendelet értelmében a Kulturális Alapok Bizottságára hárul. (12. § c.)

A rendelkezésünkre álló anyag minden tárgyaló országra egyforma részletességgel persze nem terjed ki. (Pl. az Albán Népköztársaságról az Országos Széchényi Könyvtár jogi munkaközössége még egyáltalán nem kapott adatokat.) Az egyes országok könyvtárügyének szinte napról napra új helyzeteket és új eredményeket hozó rohamos fejlődése mellett több vonatkozásban azt sem tudtuk ellenőrizni, hogy időközben nem jelent-e meg olyan jogszabály, melyet még nem tudtunk ismertetni. Az itt feltárt szerény anyagból mégis leszűrhetjük azt a tapasztalatot, hogy a megvizsgált területek mindegyikén komoly törekvések mutatkoznak a tudományos könyvtári munka jogszabályokkal való helyes megszervezésére és irányítására.

Hogy az egyes népi demokratikus országok mennyire számolták a bibliográfiai munka fontosságát, s mennyire tisztában vannak azokkal a nehézségekkel, amelyeket a bibliográfiák tárgyának és a különböző helyeken folyó munkálatok koordinálásának problémája jelent, misem bizonyítja jobban, mint az, hogy a lényegesebb könyvtári jogszabályok mindegyike külön részletes intézkedéseket tartalmaz a bibliográfiai munkára vonatkozóan.

MARKOS BÉLA

Bibliográfiai munka Jugoszláviában. A rendszeres, teljességre törekvő és a könyvtártudományi követelményeknek megfelelő bibliográfiai munka Jugoszláviában a felszabadulás utáni években indult meg. A múlt század közepén történt két nagyobb szabásúnak ígérkező kezdeményezés — Ivan KUKULEVIĆ SAKCINSKI horvát¹ és Stojan NOVAKOVIĆ szerb bibliográfiája,² melyekhez járult a XX. század elején Franc SIMUNIĆ nagy szlovén bibliográfiája³ — ezek azonban folytatás nélkül maradtak. 1926-ban Franja BACH belgrádi könyvkereskedő indított meg egy havonta megjelenő jugoszláv bibliográfiásorozatot,⁴ de ez a vállalkozás egy év után abbamaradt. Végül 1934-ben a belgrádi

¹ *Bibliografija hrvatska*. Dio prvi: Tiskane Knjige. Zagreb 1860, 233. l. — Doda-tak ... Zagreb 1863, 31. l.

² *Srpska Biblijografija zu noviju Književnost*. 1741—1867. Biograd 1869, XXIV, 644 l.

³ *Slovenska bibliografija*. I. del: Knjige (1550—1900). Ljubljana 1903—1905, 627 l.

⁴ *Bibliograf*. Popis novih knjiga i periodienih publikacija u Kraljevina Srba. Hrvata i Slovenaca. Beograd 1926, 12 f.

Nemzeti Könyvtár megkezdte egy havonta megjelenő *Jugoslavenska Bibliografija* közlését, melyet évi kötetekben is kiadott *Jugoslavenski bibliografski godišnjak* címen. Ez azonban sem teljesség, sem feldolgozás szempontjából nem felelt meg a korszerű nemzeti bibliográfia iránt támasztott követelményeknek, s a háború kitörésekor megszűnt. A szak szempontból már tökéletesebb, 1941–1944 közt megjelent *Hrvatska Bibliografija* természetesen csak a horvátországi könyvtermést ölelte fel negyedévenkénti füzetekben.

A felszabadulás után az újjászervezett jugoszláv könyvtárak, dokumentációs és tájékoztató intézmények rohamlépésben pótolták a múlt mulasztásait. A Jugoszláviában lefolyt egyévtizedes sokágú és széleskörű bibliográfiai tevékenység teljes bemutatása és értékelése ilyen szűk keretek közt természetesen nem áll módunkban, csupán a legfontosabb eredményeket szeretnénk röviden ismertetni.

Jugoszláv nemzeti bibliográfia. Az egész jugoszláv könyvtermést felölelő *Jugoslovenska Bibliografija* kiadását a Jugoslovenska Knjiga kiadóvállalat kezdte meg, amely 1947-ben kiadta az 1945. év bibliográfiáját. A bibliográfiai munka irányítását azonban hamarosan átvette a Jugoszláv Federatív Népköztársaság Kormányának Tájékoztató Igazgatósága (Direkcija za informacije vlade FNRJ). 1947 novemberétől havi bibliográfiai szemlét adott ki *Izdavačka delatnost u FNRJ* címen, majd 1949 és 1950-ben elkészítette a *Jugoslovenska Bibliografija* 1945–1949. évi kötetait. Ezek a kötetek tartalmazzák a Jugoszlávia területén megjelent könyveket, brosúrákat, zeneműveket és időszakai sajtótermékeket. A kötetek áttanulmányozásakor kitűnik, hogy ezek az évek a kísérletezés, a megfelelő formák és módszerek kialakításának időszaka.

A bibliográfia a könyvanyagot szakcsoportosításban ismerteti, de a decimális beosztást nem használja, s az egyes művek szákszámát sem közli. A szakrendszer évről évre alakult, tökéletesedett: az 1945-ös kötet beosztása még sok tekintetben következtelen és kiforratlan, az 1948–49-es bibliográfiák azonban már egy jól kidolgozott szakcsoportosítást használnak. Tíz főcsoportra osztják a könyvtermést, s e szakcsoportok azonosak a decimális rendszer szakcsoportjaival, csupán sorrendjük más: I. Filozófia, dialektikus materializmus, pszichológia. II. Társadalmi, politikai kérdések. III. Történelem, földrajz. IV. Nyelvtudomány. V. Természettudomány, matematika. VI. Alkalmazott tudományok. VII. Irodalom. VIII. Művészet, játék, sport. IX. Vallás. X. Általános művek. Az egyes főcsoportokon belül alcsoportok és szükség szerint további alosztások szerepelnek.

Döntő fordulatot jelentett a bibliográfia területén az 1949. szeptember 6-i rendelet, amely létrehívta a *Jugoszláv Federatív Népköztársaság Bibliográfiai Intézetét (Bibliografski Institut FNRJ)*. Az intézet legfontosabb feladata a jugoszláv nemzeti bibliográfia (*Bibliografija Jugoslavije*) kiadása. Az 1949. dec. 28-i rendelet kötelezte az ország valamennyi kiadó- és nyomdavállalatát, hogy az Intézetnek minden kiadványából kötelespéldányt küldjön.

Az 1950. január 1-ével megindult *Bibliografija Jugoslavije* két sorozatból áll. Az első sorozat tartalmazza a könyvek, brosúrák és zeneművek leírását. 1953-ig havonta — évi 12 füzetben — jelent meg, 1954-től havonta kétszer, évente 24 füzetben. A bibliográfia mind a címleírás, mind a szakrendszer tekintetében igyekszik eleget tenni a modern könyvtártudományi követelményeknek. A címleírásnál alkalmazzák a kollektív szerzőség fogalmát, s a rendszőt latin betűkkel mindenütt kiemelik a címleírás elé, külön sorban. Gyűjteményes munkáknál, antológiáknál, tanulmányköteteknél részletesen megjelölik a tartalmat, s külön feltüntetik, ha a kötetben bibliográfia van, beszédeknel, előadásoknál pedig az elmondás helyét és idejét.

A *Bibliografija Jugoslavije* anyagát a decimális szakrendszer szerint csoportosítja, s külön-külön megadja minden könyvnek a részletes szákszámát (a folyóiratcikkekét nem). A Bibliográfiai Intézet szakértők széleskörű bevonásával kidolgozott egy „kiegészítő

változatot”, amelynek célja hogy kifejezze a szocialista és a szocializmust építő államok speciális problémáit, s elsősorban az új Jugoszlávia fontosabb kérdéseit. A jugoszláv osztályozási rendszer a nemzetközi ETO-tól eltérő változásokat * közbeiktatásával jelöli. Nem elégszik meg a marxizmus-leninizmus és a párt irodalmának kiemelésével, mint nálunk történt, hanem az 1 és 3 főcsoportban számos új variánst alkalmaz. A fontosabb változások a következők:

Az 1 Filozófia főosztályon belül: 1*1 Dialektikus és történelmi materializmus.
1*11 Dialektikus materializmus. 1*12 Történelmi materializmus.

3 Társadalmi-politikai tudományok.

- 30* Marxizmus-leninizmus. Szocializmus. Kommunizmus.
 30*01 Marx és Engels művei.
 30*02 Lenin művei.
 30*04 Egyéb szerzők művei.
 30*11 A proletariátus stratégiája és taktikája.
 30*12 A proletariátus osztályharca.
 30*14 Szocialista forradalmak.
 30*15 A szocialista társadalom építése.
 30*2 Nemzeti és gyarmati kérdés.
 30*8 A szocialista országok és kommunista pártok közti viszony.
 30*9 A szocializmus és a szocialista tanítás története.
- 32* A marxizmus-leninizmus a politikáról és a politikai pártokról.
 32*1 Általános munkák Jugoszlávia politikájáról.
 32*21 Jugoszlávia Kommunista Pártja.
 32*22 Más országok kommunista pártjai.
 32*231 Jugoszláv Kommunista Ifjúsági Szövetség.
 32*3 Általános népi szervezetek. Tömegszervezetek.
 32*311 Népfront.
 32*321 Ifjúsági szervezetek. (32*321.2 Úttörők.)
 32*33 Nőszövetségek.
 32*34 Frontharcos szövetségek.
 32*35 Egyéb szervezetek (sport és kulturális).
 32*351.1 Békevédelmi tanács.
 321*1 Szocialista államok.
 321*121 Népi demokrácia Jugoszláviában.
 323*1 Jugoszláv belpolitika.
 327*1 Jugoszlávia külpolitikája.
 327*3 Békeharc. Békemozgalom.
- 33*0 Általános munkák a marxizmus-leninizmus politikai gazdaságtanáról.
 330*2 A kapitalizmus politikai gazdaságtana.
 330*3 A szocializmus politikai gazdaságtana.
 330*4 A szocialista államok közti gazdasági viszonyok.
 330*5 Marxizmus-leninizmus a szocialista gazdaságról.
 330*50 Általános művek a szocialista országok gazdaságáról.
 330*51 Általános művek Jugoszlávia gazdaságáról.
 330*54 Tervek.
 330*55 Iparosítás, villamosítás.
 330*56 Állami vállalatok. (További részletezéssel, pl 330*561.2 Állami vállalatok szervezete.)
 330*58 Helyi, községi vállalatok.
 330*59 Árak.
- 331* A munka és a szakszervezetek a szocializmusban. (További részletes felosztással.)
 333* Szocialista mezőgazdaság.
 333*2 Állami gazdaságok.
 333*3 Gépállomások.
- 334* Szocialista szövetkezetek.
 334*3 Szövetkezeti kereskedelem.

334*4 Termelőszövetkezetek.

334*41 Mezőgazdasági termelőszövetkezetek.

334*431 Ipari termelőszövetkezetek.

334*433 Halászati szövetkezetek.

Hasonlóképpen érvényesülnek a szocialista viszonyok speciális szempontjai a társadalomtudományi főcsoport további tagolásában is: pl. 336*3 pénzügyi és hitel-tervek, 338*121 termelési tervezés, 338*122 beruházási tervezés, 338*123 költségvetési tervek, 339*0 Szocialista elosztás, 34* szocialista jog, 35*1 a szocialista államigazgatás szervezete, 355*1 jugoszláv hadsereg, 381*1 szocialista kereskedelem, 382*1 szocialista külkereskedelem stb.

A jugoszláv bibliográfia szakcsoportosítása sokkal részletesebb, mint a *Magyar Nemzeti Bibliográfiáé*: a könyvanyagot több mint 150, a folyóiratcikkeket több mint 200 szakcsoportba osztották be, s így megesis, hogy egyes szakcsoportokba csak 1–2 mű kerül, vagy bizonyos szakcsoportok egyes hónapokban egyáltalán nem szerepelnek. Ez azért volt szükséges, mert a decimális rendszert eddig Jugoszláv iában nem használták, s általában még kevésbé ismerik. Az újabb évfolyamokban — ahol sűrűbben és kisebb terjedelemben jelennek meg a füzetek — már csökkentették a szakcsoportok számát. Az egyes szakcsoportokon belül a címek a rendszavak betűrendjében szerepelnek, s számonkénti és évfolyamonkénti betűrendes névmutató egészíti ki a bibliográfiát.

A *Bibliografija Jugoslavije* második sorozata a folyóiratokban, újságokban megjelent tanulmányokat, cikkeket, ismertetéseket tartalmazza. 1950-es első évfolyama csaknem 300 periodika több mint 20 000 cikkét ismerteti. 1952-től három sorozatban jelenik meg: az *A sorozat* tartalmazza az általános műveket és a társadalmi tudományokat, a *B sorozat* a természettudományi és technikai cikkeket, a *C sorozat* a filológiát, irodalmat, művészetet, sportot és zenét. Az 1950 előtti jugoszláv sajtótermékek bibliográfiáját a Jugoslovenska Knjiga adta ki 1950-ben.⁵

A Bibliográfiai Intézet egyéb bibliográfiai kiadványokat is készít. Rendszeresen kiadja a jugoszláviai könyvtárakba érkező újabb külföldi tudományos és szakkönyvek bibliográfiáját (*Bilten stranih naučnih i stručnih knjiga primovljenih u bibliotekama FNRJ*), s összeállította a belgrádi egyetemen készült doktori értekezések jegyzékét.⁶

Az egyes federatív köztársaságok bibliográfiái. A felszabadulás utáni években Jugoszlávia egyes köztársaságai szintén megkezdtek saját bibliográfiáik kiadását. A Bibliográfiai Intézet felállításával és a teljes nemzeti bibliográfia megindulásával azonban ezek a bibliográfiák sok tekintetben feleslegessé váltak, mert a *Bibliografija Jugoslavije* feldolgozza a Jugoszlávia egész területén, valamennyi nyelven megjelent könyveket és a folyóiratok nagy részét is. Ezért 1950 után a külön szerb és horvát bibliográfiák megszűntek, csak a szlovén bibliográfia jelenik meg továbbra is, s ennek megjelenését az igen részletes, a napilapokat is felölelő sajtóbibliográfia indokolja.

A *Bibliografija Srbije* kiadását a Szerb Népköztársaság kormányelnöksége mellett működő Tájékoztató Hivatal kezdte meg 1947-től, nem decimális szakrendszerben. A Szerb Tudományos Akadémia adta ki Crna Gora (Montenegro) bibliográfiáját.⁷ PEJANOVIĆ Djordje szerkesztésében jelent meg Bosznia és Hercegovina sajtóbibliográfiája.⁸

A horvátországi bibliográfiai munkálatokat az 1867-ben alapított és a délszláv kultúra fejlődésében rendkívül nagy szerepet játszott zágrábi Délszláv Tudományos és

⁵ *Bibliografija jugoslovenska listova i časopisa*. Beograd 1950, 99 l.

⁶ *Doktorske disertacije na Beogradskom univerzitetu*. 1905–1950. Beograd 1951, 21 l.

⁷ *Ogled bibliografije o Crnoj Gori*. Beograd 1948, 534 l.

⁸ *Stampa Bosne i Hercegovine*. 1850–1941. Sarajevo 1949, 135 l.

Művészeti Akadémia (Jugoslovenska Akademija znanosti i umjetnosti) irányítja. Az Akadémia könyvtára Josip BADALIĆ vezetésével elkészítette az 1945–1950. közötti évek horvát bibliográfiáját. A *Hrvatska Bibliografija* első sorozata a könyveket, második sorozata a folyóiratcikkeket tartalmazza. A könyveket betűrendben közli, a végén szakmutatóval, a folyóiratcikkeket nem decimális szakrendszerben: előbb az általános munkák, azután a társadalmi tudományok, természettudományok, technika, végül a gazdaság, sport és játék, 32 főcsoportban, számos alosztással. A címfelvétel a *Jugoszláv Bibliográfiához* hasonló elvek alapján történt.

A többiekől sok tekintetben eltérő a ljubljanoi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (Narodna i Univerzitetna Knjižnica) által kiadott *Slovenska Bibliografija*. A *Szlovén Bibliográfia* első kötete tartalmazza az 1945–47. évek szlovén könyvtermését, azután évenként jelentek meg a további kötetek (eddig hat kötetéről van tudomásunk). Minden kötet két részre oszlik. Az *A rész* a folyóiratokat és a könyveket írja le betűrendbe csoportosítva. A könyvek leírása után közli a róluk megjelent ismertetéseket. A szlovéniai sajtótermékeken kívül tartalmazza a szlovén íróknak más nyelveken, más országokban megjelent műveit is. A végén külön ismerteti a gyűjteményeket, sorozatokat, közli a szerkesztők névmutatóját és egy decimális rendszerű szakmutatót. A *B rész* tizedes szakrendszerben ismerteti a folyóiratcikkeket, tanulmányokat, a végén betűrendbe mutatóval.

Szakkbibrógráfiák. A jugoszláviai bibliográfiai munka utolsó tíz évének ismertetésekor meg kell röviden emlékeznünk a nagyszámú és igen értékes szakkbibrógráfiákról. Ezeknek főfeladata, hogy bizonyos szakterületeken pótolják a felszabadulás előtti évtizedek hiányzó nemzeti bibliográfiáját, ezért a szakszemponctok érvényesítése mellett a lehető teljességre is törekcsenek.

Igen érdekesek a nagy tudományos és kulturális intézmények — mint a zágrábi Délszláv Akadémia,⁹ a Matica Srbska¹⁰ és a Srpska Književna Zadruga¹¹ kiadványait felölölő bibliográfiák, valamint a helyi bibliográfiák, mint pl. a zárai kiadványok bibliográfiája.¹²

Polyamatosan, évenkénti kötetekben jelenik meg a Földművelésügyi Minisztérium szerkesztésében Jugoszlávia mezőgazdasági bibliográfiája (*Poljoprivredna bibliografija FNRJ*).

A tudományos szakkbibrógráfiák közül elsősorban a természettudományi és a gazdaságtörténeti bibliográfiák szép száma és gondos szerkesztése emelhető ki. A délszláv gazdasági fejlődés kutatói számára nélkülözhetetlen az erdészeti bibliográfia,¹³ a juh-tenyésztés és gyapjúfeldolgozás,¹⁴ valamint az adriai tengeri halászat bibliográfiája.¹⁵ Elkészült Jugoszlávia teljes geológiai¹⁶ és földrengestudományi bibliográfiája.¹⁷ A Szerb

⁹ *Popis izdanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. (Catalogus editionum Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium.)* 1867—1950. Ured. Josip BADALIĆ. Zagreb 1951, 521 l.

¹⁰ POLUŽANSKI, Dragisa: *Bibliografija izdanje Matice Srpske*. 1826—1949. Novi Sad 1950, 157 l.

¹¹ JOVANOVIĆ, Živorad: *Spisak izdanja Srpske književne zadruge*. 1892—1950. Beograd 1950, 64 l.

¹² MASTROVIĆ, Vjekoslav: *Jadartina croatica*. Bibliografija knjiga, časopisa i novina izdatih na hrvatskom ili srpskom jeziku u Zadru. I. dio. Knjiga. Zagreb 1949, 403 l., 21 t.

¹³ *Šumarska bibliografija*. 1846—1946. Zagreb 1947, 263 l.

¹⁴ PRODANOVIĆ, Dušan: *Bibliografska gradnja o ovčarstvu i vunarstvu*. 1774—1950. Beograd 1950, 39 l.

¹⁵ MOROVIĆ, Dinko: *Prilog bibliografiji jadranskog ribarstva*. Split 1950, 142 l.

¹⁶ MILOJEVIĆ, Sreten: *Geoloska bibliografija Jugoslavije od XVI veka do 1944*. Beograd 1952, 477 l.

¹⁷ UZELAC, Miroslava: *Bibliographie sismologique de Yougoslavie 1672—1947*. Beograd 1948, 96 l.

Orvosi Társaság (Srpska Lekarska Društva) kiadta a szerb egészségügyi irodalom bibliográfiáját¹⁸ és az 1918–1941 között megjelent orvostudományi folyóiratok és archívumok repertóriumát.¹⁹

Irodalmi téren jelentős a szovjet irodalom délszláv fordításainak bibliográfiája²⁰ és BADALIĆ horvát dráma- és színháztörténeti bibliográfiája.²¹ Végül külön bibliográfiasorozat dolgozza fel a népi felszabadító háború (1941–1944) irodalmát.

A szakbibliográfiák közül kiemelkedik a Jugoszláv Nemzeti Történettudományi Bizottság által Jorjo TADIC professzor szerkesztésében a római X. nemzetközi történetészkongresszus alkalmából kiadott vaskos kötet, amely a jugoszláv történetírás 10 évi munkáját ismerteti: *Dix années d'historiographie Yougoslave 1945–1955*. Beograd 1955, 685 l. A kötet a „bibliographie raisonnée” kereteit túllépően igen hasznos kézikönyvet ad a jugoszláv történelem problémáiban tájékozódni kívánó külföldi szakemberek kezébe (magyar viszonylatban leginkább KOSÁRY Bevezetéséhez hasonlítható, de annál sokkal részletesebben ismerteti az egyes műveket, illetve problémaköröket). Váltakozva használja a francia és angol nyelvet, de a bibliográfiai követelményeknek megfelelően minden mű vagy cikk eredeti címét is közli. A délszláv történettudomány fejlődését és irodalmát ismertető bevezető tanulmányok után az ősidőktől kezdve a második világháborúig időrendben és fontosabb tárgykörök szerint ismerteti Jugoszlávia népeinek történetét országonként, illetve tartományonként elkülönítve. A címeket és az annotációkat nem bibliográfiai egységenként közli, hanem az egyes korszakok, illetve tárgykörök tematikáját ismertető folyamatos szövegbe beágyazva, s az önálló munkák mellett feloleli a folyóiratokban, évkönyvekben megjelent tanulmányokat is.

Számos kisebb szakbibliográfiai összeállítást tartalmaznak a könyvtártudományi folyóiratok, elsősorban a belgrádi *Bibliotekar* és *Književnost*, valamint a zágrábi *Vjesnik Bibliotekara Hrvatske*.

A fenti vázlatos ismertetésből is kitűnik, hogy a felszabadult Jugoszláviában a bibliográfiai munka tíz esztendő alatt nagy fejlődésen ment keresztül, és igen komoly eredményeket ért el. Hazai kutatóink és szakembereink is számos adatot méríthetnek a jugoszláv szakbibliográfiákból, könyvtártudományi szempontból pedig hasznos tapasztalatokkal szolgálhatnak azok az erőfeszítések és kísérletek, melyeket a jugoszláv bibliográfusok a korszerű tudományos követelményeknek megfelelő bibliográfiai rendszer kidolgozása érdekében tettek.

KATUS LÁSZLÓ

¹⁸ JEREMIĆ, Risto: *Bibliografija srpske zdravstvene književnosti*. 1757–1918. Beograd 1947, VII, 223 l.

¹⁹ *Bibliografija srpskog arhiva*. 1918–1941. Beograd 1948, 174 l.

²⁰ MILAKOVIĆ, Branko: *Bibliografija prevoda sa jezika naroda SSSR* 1941–1948. Beograd 1950, 318 l.

²¹ BADALIĆ, Josip: *Bibliografija hrvatske dramske i kazališne književnosti*. Zagreb 1948, 318 l.